

Торусна топологија

Тарас Панов

Московски Државни Универзитет

заједнички рад са Виктором

Бухштабером и осталим члановима

наше групе из алгебарске топологије на

Московском Државном Универзитету

План

1. Тријангулације и прстенови грана.
2. Комплекси момента-угла.
3. Други важни торусни простори.
4. Од комбинаторне до торусне топологије.
5. Алгебре ћелијских коланаца.
6. Кохомологије торусних простора.
7. Комбинаторна хомолошка алгебра.
8. Масијеви производи и формалност.
9. Хипотеза о торусном рангу.

1. Симплицијални комплекси и прстенови грана.

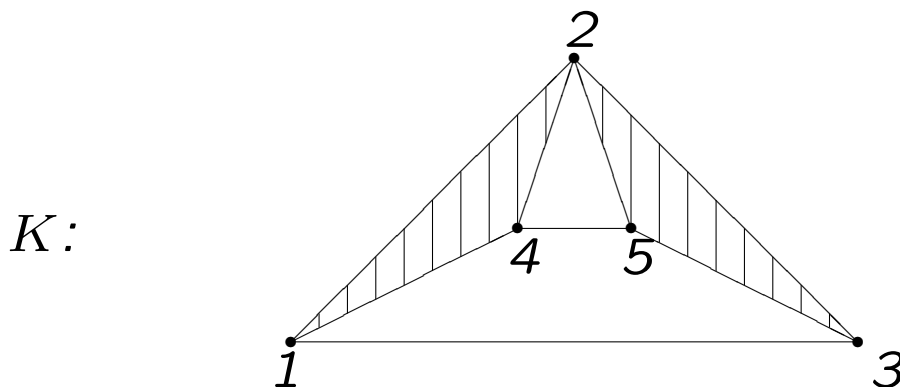
K – симплицијални комплекс над $V = \{v_1, \dots, v_m\}$.

$\sigma \in K$ – симплекс.

$R[v_1, \dots, v_m]$ – алгебра полинома на V са коефицијентима у R , $\deg v_i = 2$. За сваки подскуп $\omega \subseteq V$ нека је $v_\omega := \prod_{i \in \omega} v_i$. Стенли–Рајснерова алгебра (или прст грана) за K је

$$R[K] := R[v_1, \dots, v_m] / (v_\omega : \omega \notin K).$$

Прим. 1

$$R[K] = R[v_1, \dots, v_5] / (v_1v_5, v_3v_4, v_1v_2v_3, v_2v_4v_5).$$

2. Комплекси момента-угла.

$D^2 \subset \mathbb{C}$ – јединични диск.

$$B_\omega := \{(z_1, \dots, z_m) \in (D^2)^m : |z_i| = 1 \text{ за } v_i \notin \omega\}.$$

Комплекс момента-угла

$$\mathcal{Z}_K := \bigcup_{\sigma \in K} B_\sigma \subset (D^2)^m.$$

Твр. 2 \mathcal{Z}_K је простор са дејством тора T^m , чији количник је cone K' :

$$\begin{array}{ccc} \mathcal{Z}_K & \longrightarrow & (D^2)^m \\ \downarrow & & \downarrow \\ \text{cone } K' & \longrightarrow & I^m \end{array},$$

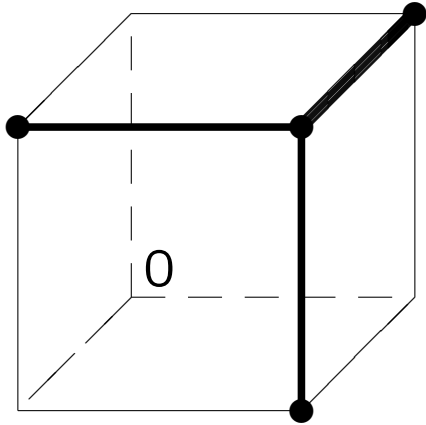
где је K' барицентрична потподела K ,

$$\sigma = \{v_{i_1}, \dots, v_{i_k}\} \mapsto e_\sigma = (\varepsilon_1, \dots, \varepsilon_m),$$

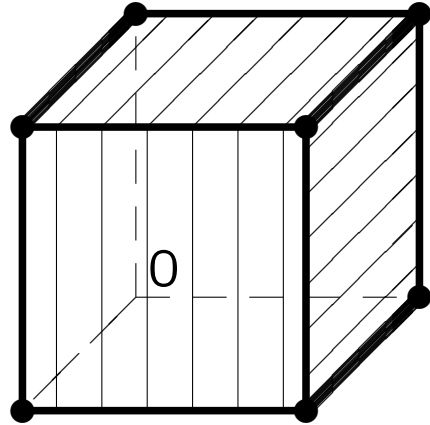
где је $\varepsilon_i = 0$ ако $v_i \in \sigma$ и $\varepsilon_i = 1$ ако $v_i \notin \sigma$.

$$\emptyset \mapsto e_\emptyset = (1, \dots, 1).$$

Прим. 3 Улагање соне $K' \hookrightarrow I^m$:

$K = 3$ тачке

$K = \partial\Delta^2$

Твр. 4 а) Нека је $|K| \cong S^{n-1}$ (тријангулација сфере са m темена). Тада је \mathcal{Z}_K многострукост димензије $(m + n)$;

б) Нека је K тријангулисана многострукост. Тада је $\mathcal{Z}_K \setminus \mathcal{Z}_\emptyset$ отворена многострукост, где је $\mathcal{Z}_\emptyset = T^m$.

Прим. 5 $\mathcal{Z}_{\partial\Delta^n} \cong S^{2n+1}$. За $n = 1$,

$$S^3 = D^2 \times S^1 \cup S^1 \times D^2 \subset D^2 \times D^2.$$

3. Други важни торусни простори.

а) Изворна конструкција Девиса–Јанушкијевића.

$$\mathcal{Z}_K \cong T^m \times |\text{cone } K| / \sim,$$

где је релација еквиваленције \sim дефинисана помоћу *дуалне ћелијске декомпозиције* од $|K|$:

Хипергране од $|K|$ су облика

$$F_i := \text{star}_{K'} v_i.$$

За дато $x \in |\text{cone } K|$ ставимо

$$T(x) := \{(t_1, \dots, t_m) \in T^m : t_i = 1 \text{ если } x \notin F_i\}.$$

Тада се релација \sim дефинише са

$$(t, x) \sim (s, x) \text{ ако } t^{-1}s \in T(x).$$

Важан специјалан случај:

$\text{cone } K = P^n$ – *прост конвексан политоп*.

б) \mathcal{Z}_K као хомотопски слој.

Простор Девис Јанушкијевић -а добија се Боровом конструкцијом:

$$DJ(K) := ET^m \times_{T^m} \mathcal{Z}_K = ET^m \times \mathcal{Z}_K / \sim,$$

где је $(e, z) \sim (et^{-1}, tz)$.

Твр. 6 Постоји канонска хомотопска еквивалентност

$$DJ(K) \xrightarrow{\cong} \bigcup_{\sigma \in K} BT^\sigma \subseteq BT^m = (\mathbb{C}P^\infty)^m.$$

тако се $DJ(K)$ може посматрати као канонски ћелијски подкомплекс у производу $(\mathbb{C}P^\infty)^m$.

Послед. 7 а) $\mathcal{Z}_K \simeq \text{hofibre}\left(\bigcup_{\sigma \in K} BT^\sigma \hookrightarrow BT^m\right)$;

б) $H^*(DJ(K); R) \cong H_{T^m}^*(\mathcal{Z}_K; R) \cong R[K]$.

в) Комплементи аранжмана потпростора.

Координатни потпростор у \mathbb{C}^m дат је са

$$L_\omega = \{(z_1, \dots, z_m) \in \mathbb{C}^m : z_{i_1} = \dots = z_{i_k} = 0\},$$

где је $\omega = \{i_1, \dots, i_k\}$. Аранжмани координатних потпростора параметризују се симплицијалним комплексима K са m темена. Тада је

$$U(K) = \mathbb{C}^m \setminus \bigcup_{\sigma \notin K} L_\sigma$$

комплемент аранжмана.

Твр. 8 Постоји T^m -еквиваријантна деформациона ретракција

$$U(K) \xrightarrow{\cong} \mathcal{Z}_K.$$

Доказ. Имамо

$$U(K) = \bigcup_{\sigma \in K} U_\sigma, \quad \mathcal{Z}_K = \bigcup_{\sigma \in K} B_\sigma,$$

где

$$U_\sigma := \{(z_1, \dots, z_m) \in \mathbb{C}^m : z_i \neq 0 \text{ for } i \notin \sigma\}.$$

Тада постоје хомотопске еквиваленције

$$\mathbb{C}^\sigma \times (\mathbb{C} \setminus 0)^{V \setminus \sigma} \cong U_\sigma \xrightarrow{\cong} B_\sigma \cong (D^2)^\sigma \times (S^1)^{V \setminus \sigma}.$$

Прим. 9 1. $K = \partial\Delta^{m-1}$. Тада је $U(K) = \mathbb{C}^m \setminus 0$.

2. Нека је $K = \{v_1, \dots, v_m\}$ (m тачака). Тада је

$$U(K) = \mathbb{C}^m \setminus \bigcup_{1 \leq i < j \leq m} \{z_i = z_j = 0\},$$

комплемент скупа свих координатних равни кодимензије 2.

3. Уопштено, ако је K i -скелет од Δ^{m-1} , то је $U(K)$ комплемент скупа свих координатних равни кодимензије $(i + 2)$.

г) (Квази)торусне многострукости.

Дефинишимо $s = s(K)$ као максималну димензију торуса

$$T^s \subset T^m,$$

који делује слободно на \mathcal{Z}_K .

Овај број $s(K)$ је комбинаторна инварианта за K . Имамо

$$1 \leq s(K) \leq m - n.$$

Нека је K симплицијална потподела са m теме на сфере S^{n-1} (напр., граница симплицијалног политопа), и претпоставимо да је $s(K) = m - n$. Тада се количник

$$M^{2n} := \mathcal{Z}_K / T^{m-n}$$

назива *квазиторусна многострукост*.

Сви компактни несингуларни торусни варијетети су квазиторусне многострукости. Количници од \mathcal{Z}_K по *полуслободним* торусним дејствима дају *торусне орбифолде*.

4. Од комбинаторне до торусне топологије.

Нека су K_1, K_2 симплицијални комплекси над

$$V = \{v_1, \dots, v_{m_1}\} \text{ и } W = \{w_1, \dots, w_{m_2}\}$$

редом. Симплицијално пресликавање $\varphi: K_1 \rightarrow K_2$ је индуковано пресликавањем скупова теме-на $\varphi: V \rightarrow W$ таквим да је

$$\varphi(\sigma) \in K_2 \text{ за све } \sigma \in K_1.$$

Такво φ индукује пресликавање

$$\begin{aligned} \psi: (D^2)^{m_1} &\rightarrow (D^2)^{m_2}, \\ (z_1, \dots, z_{m_1}) &\mapsto (y_1, \dots, y_{m_2}) \end{aligned}$$

где је

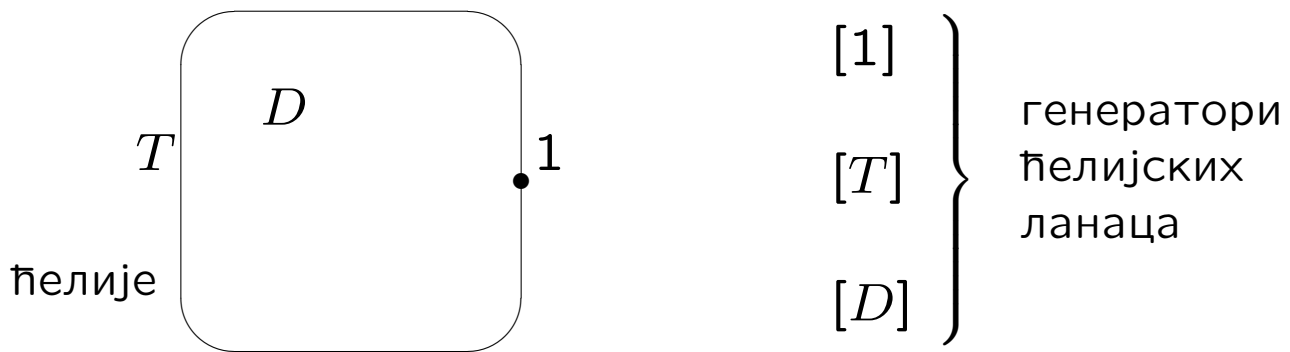
$$y_j = \begin{cases} 1 & \text{ако } \varphi^{-1}(w_j) = \emptyset, \\ \prod_{v_i \in \varphi^{-1}(w_j)} z_i & \text{иначе.} \end{cases}$$

Оно се рестрикује на пресликавање

$$\varphi: \mathcal{Z}_{K_1} \rightarrow \mathcal{Z}_{K_2}.$$

На тај начин кореспонденција $K \mapsto \mathcal{Z}_K$ даје функтор из категорије симплицијалних комплекса и пресликавања у категорију простора са торусним дејствима и еквиваријантним пресликавањима.

Биградуисана ћелијска декомпозиција од D^2 :

Дефинишимо *бистепен* (bdg) генератора са

$$\text{bdg}[1] = (0, 0), \quad \text{bdg}[T] = (-1, 2), \quad \text{bdg}[D] = (0, 2);$$

$$\partial[1] = 0, \quad \partial[T] = 0, \quad \partial[D] = [T].$$

Тада

$$C_*((D^2)^m; \partial) = \bigotimes_{i=1}^m C_*(D^2; \partial),$$

и $\mathcal{Z}_K \subset (D^2)^m$ је ћелијски подкомплекс!

На тај начин су дефинисани ћелијски ланци $C_*(\mathcal{Z}_K)$.

Функтор $K \mapsto \mathcal{Z}_K$ индукује хомоморфизам између стандартног симплицијалног комплекса за K и биградуисаног ћелијског ланчастог комплекса за \mathcal{Z}_K .

5. Алгебре ћелијске коланаца.

Пресликавање $\tilde{\Delta}: D^2 \rightarrow D^2 \times D^2$, дато са

$$\rho e^{i\varphi} \mapsto \begin{cases} (1 + \rho(e^{2i\varphi} - 1), 1) & \text{за } \varphi \in [0, \pi], \\ (1, 1 + \rho(e^{2i\varphi} - 1)) & \text{за } \varphi \in [\pi, 2\pi), \end{cases}$$

је ћелијске пресликавање које слика ∂D^2 у $\partial D^2 \times \partial D^2$ и хомотопно дијагонали $\Delta: D^2 \rightarrow D^2 \times D^2$ у класи таквих пресликавањ. Тако добијамо канонску ћелијску дијагоналну апроксимацију

$$\tilde{\Delta}: \mathcal{Z}_K \rightarrow \mathcal{Z}_K \times \mathcal{Z}_K.$$

Теор. 10 Биградуисана ћелијска ланчаста алгебра $C^*(\mathcal{Z}_K; R)$ дата је са

$$C^*(\mathcal{Z}_K; R) = \Lambda[u_1, \dots, u_m] \otimes R[K] / (u_i v_i = v_i^2 = 0),$$

где су $u_i = [T_i]^*$, $v_i = [D_i]^*$ дуални ћелијским генераторима бистепена $(-1, 2)$ и $(0, 2)$ редом.

6. Кохомологије торусних простора.

Теор. 11 Постоји изоморфизам биградуисаних алгебри

$$\begin{aligned} H^*(\mathcal{Z}_K; \mathbb{Z}) &\cong \text{Tor}_{\mathbb{Z}[v_1, \dots, v_m]}^{*,*}(\mathbb{Z}[K], \mathbb{Z}) \\ &\cong H[\Lambda[u_1, \dots, u_m] \otimes \mathbb{Z}[K]; d], \end{aligned}$$

где је $du_i = v_i$, $dv_i = 0$. Специјално,

$$H^p(\mathcal{Z}_K) \cong \sum_{-i+2j=p} \text{Tor}_{\mathbb{Z}[v_1, \dots, v_m]}^{-i, 2j}(\mathbb{Z}[K], \mathbb{Z}).$$

Два начина доказа:

а) Применимо спектрални низ Ејленберга–Мура на раслојење

$$\begin{array}{ccc} \mathcal{Z}_K & \longrightarrow & ET^m \\ \downarrow & & \downarrow \\ DJ(K) & \longrightarrow & BT^m \end{array} .$$

То даје Tor-део одговора.

б) Применимо претходна израчунавања са Ћелијским коланцима (приметимо да је $(u_i v_i, v_i^2; i = 1, \dots, m)$ – ациклични идеал).

а) и б) су повезани преко Кошулевог (Koszul) комплекса!

Прим. 12 1. $K = \partial\Delta^{m-1}$. Тада је

$$\mathbb{Z}[K] = \mathbb{Z}[v_1, \dots, v_m]/(v_1 \cdots v_m).$$

Фундаментална класа за $\mathcal{Z}_K = S^{2m-1}$ је представљена следећим коциклом бистепена $(-1, 2m)$:

$$u_1 v_2 v_3 \cdots v_m \in \Lambda[u_1, \dots, u_m] \otimes \mathbb{Z}[K].$$

2. Нека је K граница пентагона. Тада је

$$\mathbb{Z}[K] = \mathbb{Z}[v_1, \dots, v_5]/(v_1 v_3, v_2 v_4, v_3 v_5, v_4 v_1, v_5 v_2).$$

$H^3(\mathcal{Z}_K) = H^{-1,4}(\mathcal{Z}_K)$ има 5 генератора

$$u_i v_{i+2} \in \Lambda[u_1, \dots, u_m] \otimes \mathbb{Z}[K], \quad i = 1, \dots, 5.$$

$H^4(\mathcal{Z}_K) = H^{-2,6}(\mathcal{Z}_K)$ има 5 генератора

$$u_i u_{i+1} v_{i+3}, \quad i = 1, \dots, 5.$$

$H^7(\mathcal{Z}_K) = H^{-3,10}(\mathcal{Z}_K)$ генерисана је са $u_1 u_2 u_3 v_4 v_5$.
Значи \mathcal{Z}_K је 7-димензиона многострукост са Бети вектором

$$(1, 0, 0, 5, 5, 0, 0, 1).$$

Слични израчунавања показују да ако је K граница m -тагона, тада је

$$\dim H^*(\mathcal{Z}_K) = (m - 4)2^{m-2} + 4.$$

3. Нека је $K = \{v_1, \dots, v_m\}$ (m тачака). Тада је

$$\mathbb{Z}[K] = \mathbb{Z}[v_1, \dots, v_m] / (v_i v_j, i \neq j).$$

Коциклови у $\Lambda[u_1, \dots, u_m] \otimes \mathbb{Z}[K]$ су облика

$$v_{i_1} u_{i_2} u_{i_3} \cdots u_{i_k}, \quad k \geq 2 \text{ и } i_p \neq i_q \text{ за } p \neq q.$$

Когранице су:

$$d(u_{i_1} \cdots u_{i_k}).$$

Зато је

$$\dim H^0(U(K)) = 1,$$

$$\dim H^1(U(K)) = H^2(U(K)) = 0,$$

$$\dim H^{k+1}(U(K)) = m \binom{m-1}{k-1} - \binom{m}{k} = (k-1) \binom{m}{k},$$
$$2 \leq k \leq m,$$

и производ у кохомологијама је тривијалан.

7. Комбинаторна хомолошка алгебра.

Нека је $\omega = \{v_{i_1}, \dots, v_{i_k}\} \subseteq V$ и K_ω је комплетни подкомплекс у K . Тада постоји канонска ретракција

$$\mathcal{Z}_{K_\omega} \xrightarrow{i} \mathcal{Z}_K \xrightarrow{p} \mathcal{Z}_{K_\omega},$$

где је i индуковано улагањем $K_\omega \subseteq K$ и p је пројекција индукована контракцијом $\text{cone } K \rightarrow \text{cone } K_\omega$ која остала темена слика у врх конуса.

Шта више, ако је дат подкомплекс $L \subseteq K$, подкомплекс \mathcal{Z}_L је ретракт од \mathcal{Z}_K ако и само ако је L комплетан.

$$C^{*,*}(\mathcal{Z}_K) = \bigoplus_{\omega \subseteq V} C^{*,2\omega}(\mathcal{Z}_K) \quad (\text{мултиградуисање}),$$

где је $C^{*,2\omega}(\mathcal{Z}_K)$ генерисан са $u_{\omega \setminus \sigma} v_\sigma$, $\sigma \subseteq \omega$, $\sigma \in K$. Тада је

$$H^{-i,2j}(\mathcal{Z}_K) = \bigoplus_{\omega \subseteq V: |\omega|=j} H^{-i,2\omega}(\mathcal{Z}_K),$$

где је $H^{-i,2\omega}(\mathcal{Z}_K) = H[C^{-i,2\omega}(\mathcal{Z}_K)]$.

За дате симплицијалне комплексе K_1 над V и K_2 над W дефинишимо њихов *джојн* као следећи комплекс над $V \sqcup W$:

$$K_1 * K_2 = \{\omega \subseteq V \sqcup W : \omega = \sigma_1 \cup \sigma_2, \sigma_1 \in K_1, \sigma_2 \in K_2\}.$$

Уводимо множење на

$$\bigoplus_{\substack{p \geq -1 \\ \omega \subseteq V}} \tilde{H}^p(K_\omega)$$

(овде је $\tilde{H}^{-1}(\emptyset) = \mathbb{Z}$).

Узмимо $a \in \tilde{H}^p(K_{\omega_1})$, $b \in \tilde{H}^q(K_{\omega_2})$.

Претпоставимо $\omega_1 \cap \omega_2 = \emptyset$. Тада имамо

$$i: K_{\omega_1 \sqcup \omega_2} = K_{\omega_1} \sqcup K_{\omega_2} \hookrightarrow K_{\omega_1} * K_{\omega_2},$$

$$f: \tilde{C}^p(K_{\omega_1}) \otimes \tilde{C}^q(K_{\omega_2}) \xrightarrow{\cong} \tilde{C}^{p+q+1}(K_{\omega_1} * K_{\omega_2}).$$

Сада дефинишимо

$$a \cdot b = \begin{cases} 0, & \text{ако } \omega_1 \cap \omega_2 \neq \emptyset, \\ i^* f(a \otimes b) \in \tilde{H}^{p+q+1}(K_{\omega_1 \sqcup \omega_2}), & \omega_1 \cap \omega_2 = \emptyset. \end{cases}$$

Теор. 13 (Баскаков, 2003) За све p и све $\omega \subseteq V$ постоје изоморфизми

$$\widetilde{H}^p(K_\omega) \xrightarrow{\cong} H^{p+1-|\omega|, 2\omega}(\mathcal{Z}_K),$$

који индукују изоморфизам прстенова

$$\gamma: \bigoplus_{\substack{p \geq -1 \\ \omega \subseteq V}} \widetilde{H}^p(K_\omega) \xrightarrow{\cong} H^{*,*}(\mathcal{Z}_K).$$

Послед. 14

$$H^{-i, 2j}(\mathcal{Z}_K) = \bigoplus_{\omega \subseteq V: |\omega|=j} \widetilde{H}^{j-i-1}(K_\omega).$$

Послед. 15 (Хохстер, 1975)

$$\mathrm{Tor}_{\mathbf{k}[v_1, \dots, v_m]}^{-i, *}(\mathbf{k}[K], \mathbf{k}) \cong \bigoplus_{\omega \subseteq V} \widetilde{H}^{|\omega|-i-1}(K_\omega; \mathbf{k}).$$

(адитивно и са коефицијентима у пољу).

8. Массијеви производи и формалност.

За дато $\sigma \in K$, звездаста потподела за K у σ је

$$\widehat{K} = \zeta_\sigma(K) = (K \setminus \text{star}_K \sigma) \cup (\text{cone } \partial \text{star}_K \sigma).$$

Нека је K_i – тријангулација сфере S^{n_i-1} са $|V_i| = m_i$ темена, $i = 1, 2, 3$.

Ставимо $m = m_1 + m_2 + m_3$, $n = n_1 + n_2 + n_3$,

$$K^{n-1} = K_1^{n_1-1} * K_2^{n_2-1} * K_3^{n_3-1},$$

$$\mathcal{Z}_K = \mathcal{Z}_{K_1} \times \mathcal{Z}_{K_2} \times \mathcal{Z}_{K_3}.$$

Изаберимо максималне симплексе

$$\sigma_1 \in K_1, \quad \sigma'_2, \sigma''_2 \in K_2, \quad \sigma'_2 \cap \sigma''_2 = \emptyset, \quad \sigma_3 \in K_3.$$

Ставимо $\widehat{\widehat{K}} = \zeta_{\sigma_1 \cup \sigma'_2}(\zeta_{\sigma''_2 \cup \sigma_3}(K))$. Тада је $\widehat{\widehat{K}}$ тријангулација сфере S^{n-1} са $m + 2$ темена.

Размотримо генераторе

$$a_i \in \widetilde{H}^{n_i-1}(\widehat{\widehat{K}}_{V_i}),$$

и поставимо

$$b_i = \gamma(a_i) \in H^{n_i-m_i, 2m_i}(\mathcal{Z}_{\widehat{\widehat{K}}}) \subset H^{m_i+n_i}(\mathcal{Z}_{\widehat{\widehat{K}}}).$$

Тада је

$$a_1 a_2 \in \widetilde{H}^{n_1+n_2-1}(\widehat{K}_{V_1 \sqcup V_2}) \\ \cong \widetilde{H}^{n_1+n_2-1}(S^{n_1+n_2-1} \setminus \text{pt}) = 0,$$

$$b_1 b_2 = \gamma(a_1 a_2) = 0.$$

Слично, $b_2 b_3 = 0$. Значи Масијев производ $\langle b_1, b_2, b_3 \rangle \in H^{m+n-1}(\widehat{\mathcal{Z}}_{\widehat{K}})$ је дефинисан.

Теор. 16 Кохомологије $(m+n+2)$ -димензионе многострукости $\widehat{\mathcal{Z}}_{\widehat{K}}$ имају нетривијалне Масијеве производе (напр., $\langle b_1, b_2, b_3 \rangle$).

Послед. 17 Добијамо фамилију неформалних 2-повезаних многострукости.

Дуална хомолошка класа $D\langle b_1, b_2, b_3 \rangle \in H_3(\widehat{\mathcal{Z}}_{\widehat{K}})$ представљена је улагањем $S^3 \subset \widehat{\mathcal{Z}}_{\widehat{K}}$, које одговара пару темена додатих у $K = K_1 * K_2 * K_3$ при звездастој потподели.

9. Хипотеза о торусном рангу.

T^k -дејство на простору X је полуслободно уколико су све изотропне подгрупе коначне.

Торусни ранг за X (који означавамо са $\text{trk}(X)$) је највеће k за које постоји полуслободно T^k -дејствије на X .

Твр. 18 Ако је K $(n - 1)$ -димензиони комплекс над m темена, тада је $\text{trk } \mathcal{Z}_K \geq m - n$.

С. Халперин је 1985 поставио хипотезу да је

$$\dim H^*(X; \mathbb{Q}) \geq 2^{\text{trk}(X)}$$

за сваки коначно-димензиони простор X .

Послед. 19 Претпостављајући да је хипотеза о торусном рангу тачна, долазимо до следеће неједнакости:

$$\dim \bigoplus_{\omega \subseteq [m]} \widetilde{H}^*(K_\omega; \mathbb{Q}) \geq 2^{m-n}.$$

Прим. 20 Нека је K граница m -тагона. Тада је

$$\dim H^*(\mathcal{Z}_K) = (m - 4)2^{m-2} + 4 \geq 2^{m-2}.$$

Библиографија

- [1] Victor M. Buchstaber and Taras E. Panov. *Torus Actions and Their Applications in Topology and Combinatorics*, University Lecture Series **24**, Amer. Math. Soc., Providence, R.I., 2002.

- [2] В. М. Бухштабер, Т. Е. Панов, *Торические действия в топологии и комбинаторике*, Москва, изд-во МЦНМО, 2004. (Проширена верзија од [1])

- [3] И. В. Баскаков, В. М. Бухштабер, Т. Е. Панов, *Клеточные коцепи и действия тора*, Успехи математических наук **59** (2004), вып. 3, 159–160.

- [4] В. М. Бухштабер, Т. Е. Панов, *Комбинаторика симплициально клеточных разбиений и действия торов*, Труды МИ РАН им. В. Стеклова, 2004.